

KATARZYNA TWAROWSKA-MÓL

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

ORCID: 0000-0002-2508-0153

k.twarowska@umcs.pl

Procesy dedolaryzacji w państwach BRICS a transformacja współczesnej architektury finansów międzynarodowych

Dedollarisation Processes in BRICS Countries and the Transformation of the Contemporary Architecture of International Finance

Słowa kluczowe:

BRICS, dedolaryzacja,
waluty alternatywne,
dolar, renminbi, teoria
hegemonicznej stabilności

Keywords:

BRICS, dedollarisation,
alternative currencies,
dollar, renminbi,
hegemonic stability theory

Procesy dedolaryzacji w państwach BRICS a transformacja współczesnej architektury finansów międzynarodowych

Celem artykułu jest analiza i ocena procesów dedolaryzacji w państwach BRICS oraz ich wpływu na ewolucję współczesnej architektury finansów międzynarodowych. Część teoretyczna opiera się na założeniach teorii hegemonicznej stabilności, która pozwala wyjaśnić mechanizmy dominacji walutowej. W części empirycznej przeanalizowano inicjatywy dedolaryzacyjne realizowane przez państwa BRICS, takie jak zwiększanie wykorzystania lokalnych walut w rozliczeniach handlowych, dywersyfikacja rezerw dewizowych, rozwój alternatywnych systemów płatniczych oraz inicjatywy związane z cyfrowymi walutami banków centralnych. Ocenione zostały również potencjalne konsekwencje dedolaryzacji dla stabilności i struktury globalnego systemu finansowego, w tym możliwość przejścia w kierunku bardziej multipolarnego układu walutowego. Przeprowadzone rozważania wskazują, że dedolaryzacja w państwach BRICS prowadzi do stopniowej transformacji globalnej architektury finansowej, nie podważając jednak w średnim okresie dominującej roli dolara amerykańskiego.

Dedollarisation Processes in BRICS Countries and the Transformation of the Contemporary Architecture of International Finance

The aim of the article is to provide an analysis and assessment of the processes of dedollarisation in the BRICS countries and their impact on the evolution of the contemporary international financial architecture. The theoretical part of the study is based on the assumptions of hegemonic stability theory, which explains the mechanisms of currency dominance. The empirical section examines dedollarisation initiatives undertaken by the BRICS countries, including the increased use of local currencies in trade settlements, the diversification of foreign exchange reserves, the development of alternative payment systems, and initiatives related to central bank digital currencies. The article also assesses the potential consequences of dedollarisation for the stability and structure of the global financial system, including the possibility of a transition toward a more multipolar currency order. The analysis indicates that dedollarisation in the BRICS countries contributes to a gradual transformation of the global financial architecture without undermining the dominant role of the US dollar in the medium term.

Wprowadzenie

Geneza i charakterystyka problemu badawczego

Współczesny system finansów międzynarodowych od dekad charakteryzuje się dominacją dolara amerykańskiego, który pełni kluczową rolę jako środek tezauryzacji (waluta rezerwowa i inwestycyjna), środek płatniczy (waluta interwencyjna i transakcyjna) oraz miernik wartości (waluta referencyjna i kwotowania)¹. Stabilność instytucjonalna Stanów Zjednoczonych, głębokość amerykańskiego rynku kapitałowego oraz znaczenie gospodarcze tego kraju przyczyniły się do ugruntowania pozycji dolara jako podstawowego filaru globalnego ładu finansowego. W ostatnich latach obserwowane jest jednak nasilanie się tendencji do wzrostu znaczenia alternatywnych ośrodków ekonomicznych oraz dywersyfikacji walut w międzynarodowym obrocie gospodarczym². Jednym z kluczowych aktorów tego procesu stało się ugrupowanie BRICS, obejmujące największe gospodarki rynków wschodzących³.

Zrzeszająca Brazylię, Rosję, Indie i Chiny grupa BRIC powstała w 2006 r., a w 2010 dołączyła do niej Republika Południowej Afryki, wskutek czego zmieniono nazwę na *BRICS*. Od 2024 r. format rozszerza się dalej, w związku z czym pojawiło się nieoficjalne określenie *BRICS+*. Do grupy włączono od tego czasu Egipt, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Etiopię, Indonezję, Iran i Arabię Saudyjską⁴. Dysponuje ona znaczącym potencjałem demograficznym i gospodarczym. Po rozszerzeniu obejmuje 48,5 proc. ludności świata, z tendencją wzrostową powyżej średniej globalnej w nadchodzącej dekadzie.

- 1 P. Hartmann, *Currency Competition and Foreign Exchange Markets. The Dollar, the Yen and the Euro*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, s. 12.
- 2 I. Pszczółka, *Znaczenie dolara amerykańskiego jako waluty kluczowej w międzynarodowym systemie walutowym*, „Optimum. Economic studies” 2023, nr 4 (114), s. 215–216.
- 3 N. Duggan, J. C. Ladines Azalia, M. Rewizorski, *The Structural Power of the BRICS (Brazil, Russia, India, China and South Africa) in Multilateral Development Finance: A Case Study of the New Development Bank*, „International Political Science Review” 2022, vol. 43, issue 4, s. 496.
- 4 Arabię Saudyjską zaproszono do BRICS+, ale jej formalne członkostwo nie zostało oficjalnie potwierdzone. *BRICS Previous Summits*, „BRICS Brasil 2025” [online], 20 I 2025 [dostęp: 5 XII 2025]: <<https://brics.br/en/about-the-brics/brics-previous-summits>>.

Odpowiada też łącznie za istotną część globalnego PKB, produkcji przemysłowej oraz handlu międzynarodowego. W 2023 r. łączny udział państw BRICS w globalnym PKB według parytetu siły nabywczej w cenach bieżących wyniósł 39 proc. W 2024 r. zrzeszone w grupie kraje odpowiadały za 24 proc. całkowitego handlu międzynarodowego. Ponadto posiadają one duże zasoby surowców: ok. 72 proc. światowych złóż metali ziem rzadkich, 43,6 proc. globalnej produkcji ropy naftowej, 36 proc. światowej produkcji gazu ziemnego oraz 78,2 proc. globalnej produkcji węgla kamiennego⁵.

Wraz z rosnącą integracją ekonomiczną oraz rozwijającą się współpracą instytucjonalną państwa BRICS podejmują szereg działań ukierunkowanych na ograniczenie zależności od dolara w wymianie handlowej, zarządzaniu rezerwami walutowymi oraz finansowaniu rozwoju⁶. Zjawisko to, określane mianem dedolaryzacji, wpisuje się w szersze procesy transformacji globalnej gospodarki, w której rośnie znaczenie rynków wschodzących oraz alternatywnych centrów finansowych. Proces ten przybiera postać zarówno dedolaryzacji funkcjonalnej, jak i systemowej. Pierwsza przejawia się w stopniowym zastępowaniu dolara w konkretnych obszarach działalności gospodarczej, takich jak rozliczenia handlowe czy emisja długu w walutach krajowych. Druga ma natomiast charakter strukturalny i dotyczy przekształceń w architekturze międzynarodowego systemu walutowego, prowadzących do ograniczenia dominującej roli dolara jako globalnej waluty rezerwowej i rozliczeniowej.

Założenia teoretyczne i cel artykułu

Celem artykułu jest zbadanie i ocena procesów dedolaryzacji w państwach BRICS oraz ich wpływu na ewolucję współczesnej architektury finansów międzynarodowych. Przeprowadzone analizy służą poszukiwaniu odpowiedzi na następujące pytania badawcze: 1. Jakie instrumenty i mechanizmy dedolaryzacji stosowane są przez państwa BRICS i w jakim stopniu wpły-

5 *BRICS Data*, „BRICS Brasil 2025” [online], 20 I 2025 [dostęp: 5 XII 2025]: <<https://brics.br/en/about-the-brics/brics-data>>.

6 S. Kh. Viana de Castro, A. Rodrigues Santiago, *The Evolution of Financial Architecture Supporting the BRICS: Reshaping the Global Financial Order?*, „Frontiers in Political Science” 2025, vol. 7, art. 1657108: <<https://public-pages-files-2025.frontiersin.org/journals/political-science/articles/10.3389/fpos.2025.1657108/pdf>> [dostęp: 16 II 2026].

wają one na ograniczenie roli dolara amerykańskiego we wzajemnych rozliczeniach finansowych i handlowych między nimi? 2. W jaki sposób procesy dedolaryzacji w państwach BRICS oddziałują na funkcjonowanie kluczowych elementów współczesnej architektury finansów międzynarodowych, takich jak systemy płatnicze, rynki walutowe oraz instytucje finansowe? 3. Jakie konsekwencje dla stabilności globalnego systemu finansowego oraz pozycji walut rezerwowych niesie postępująca dedolaryzacja w państwach BRICS w perspektywach średnio- i długookresowej?

Postawiona została następująca hipoteza badawcza: Procesy dedolaryzacji realizowane przez państwa BRICS prowadzą do ewolucyjnej transformacji współczesnej architektury finansów międzynarodowych, wyrażającej się w dywersyfikacji walut rozliczeniowych, rozwoju alternatywnych systemów płatniczych oraz wzmocnieniu roli walut narodowych w obrotach regionalnych, jednak w perspektywie średniookresowej nie stanowią zagrożenia dla dominującej pozycji dolara amerykańskiego jako kluczowej waluty międzynarodowej.

W artykule omówiono teoretyczne podstawy dedolaryzacji, przedstawiono aktualne działania państw BRICS w tym zakresie oraz oceniono potencjalne konsekwencje tych zjawisk dla stabilności i struktury globalnego systemu walutowego. Analiza ta pozwala zrozumieć, czy i w jakim stopniu BRICS stanowi realne wyzwanie dla dominacji dolara oraz jakie scenariusze rozwoju międzynarodowej architektury finansowej mogą się wyłonić w nadchodzących dekadach.

W badaniu zastosowane zostało podejście jakościowo-ilościowe. Podstawową metodą była analiza literatury przedmiotu, obejmująca dorobek teoretyczny oraz aktualne publikacje naukowe i raporty instytucji międzynarodowych dotyczące procesów dedolaryzacji i architektury finansów międzynarodowych. Uzupełniająco wykorzystano analizę danych statystycznych, pozwalającą na określenie skali i dynamiki badanych zjawisk. Połączenie obu metod umożliwiło kompleksowe ujęcie problemu badawczego oraz odpowiedź na postawione pytania i weryfikację sformułowanej hipotezy badawczej.

Dedolaryzacja w świetle teorii stabilności hegemonicznej

Teoria stabilności hegemonicznej (*hegemonic stability theory*) to koncepcja służąca wyjaśnieniu, jak rozkład sił gospodarczych wpływa na stabilność światowej gospodarki. Jej kluczowa teza zakłada, że współpraca

międzynarodowa oraz sprawne funkcjonowanie globalnej ekonomii uzależnione są od specyficznej struktury politycznej opartej na dominacji jednego podmiotu⁷. Według autorów tej teorii w liberalnym systemie gospodarki międzynarodowej stabilność może być utrzymana dzięki istnieniu dominującego ośrodka, który pełni rolę lidera⁸.

Za autora teorii stabilności hegemonicznej uznaje się amerykańskiego ekonomistę Charlesa Poora Kindlebergera, który próbował wyjaśnić przyczyny kryzysu gospodarczego z lat trzydziestych XX w.⁹ Analizując ekonomiczne źródła załamania w powiązaniu z układem sił w systemie międzynarodowym, doszedł on do wniosku, że istotnym czynnikiem pogłębiającym kryzys był brak globalnego przywództwa. Zdaniem Kindlebergera długo-trwałość Wielkiego Kryzysu tłumaczył brak hegemonu, ponieważ Wielka Brytania utraciła już wcześniej rolę lidera, a Stany Zjednoczone nie były jeszcze gotowe, by ją przejąć¹⁰.

Zagadnieniem oddziaływania hegemonii na stabilność międzynarodowego systemu walutowego zajmowali się natomiast przede wszystkim Robert Owen Keohane, John Odell, Kenneth Oye, Barry Eichengreen oraz Pierre-Olivier Gourinchas, Hélène Rey i Maxime Sauzet¹¹. Najszersze roz-

7 Ch. P. Kindleberger, *The World in Depression. 1929–1939*, University of California Press, Berkeley–Los Angeles 1973.

8 A. A. Stein, *The Hegemon's Dilemma: Great Britain, the United States, and the International Economic Order*, „International Organization” 1984, vol. 38, No. 2.

9 Ch. P. Kindleberger, *The World...*, s. 305.

10 Tamże, s. 294; J. Bogołębska, *Międzynarodowa koordynacja polityk gospodarczych w warunkach kryzysu finansowego i nierównowag globalnych*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Oeconomica” 2015, nr 6 (317), s. 24.

11 R. O. Keohane, *Inflation and the Decline of American Power*, [w:] *The Political Economy of International and Domestic Monetary Relations*, ed. R. Lombra, W. Witte, Iowa State, Ames 1982; J. Odell, *Bretton Woods and International Political Disintegration: Implications for Monetary Diplomacy*, [w:] *The Political Economy...*; K. Oye, *The Sterling-Dollar-Franc Triangle: Monetary Diplomacy 1929–1937*, [w:] *Cooperation under Anarchy*, ed. K. Oye, Princeton University Press, Princeton 1986; B. Eichengreen, *Hegemonic Stability Theories of the International Monetary System*, National Bureau of Economic Research, Cambridge 1987 (Working Paper, 2193): <<https://scispace.com/pdf/hegemonic-stability-theories-of-the-international-monetary-3ja2r74ysa.pdf>> [dostęp: 16 II 2026]; P.-O. Gourinchas, H. Rey, M. Sauzet, *The International Monetary and Financial System*, National Bureau of Economic Research, Cambridge 2019 (Working Paper, 25782): <https://www.nber.org/system/files/working_papers/w25782/w25782.pdf> [dostęp: 16 II 2026].

ważania nad teorią hegemonicznej stabilności tego systemu przeprowadził Eichengreen¹². Amerykański ekonomista przeanalizował trzy międzynarodowe systemy walutowe: klasyczny standard złota (*the classical gold standard*), system dewizowo-złoty funkcjonujący w okresie międzywojennym (*the interwar gold-exchange standard*) oraz system z Bretton Woods. Zwracał uwagę, że trwałość klasycznego standardu złota wynikała z dominującej pozycji Wielkiej Brytanii w gospodarce światowej XIX w. Niemal trzydziestoletnie funkcjonowanie systemu z Bretton Woods wiązało z przewagą Stanów Zjednoczonych w powojennym porządku międzynarodowym. Niestabilność systemu dewizowo-złotego w okresie międzywojennym tłumaczył z kolei brakiem hegemonicznej siły: Wielka Brytania nie była już zdolna do pełnienia roli lidera globalnej gospodarki, a Stany Zjednoczone nie były jeszcze gotowe, by przejąć funkcję hegemonu i stabilizatora międzynarodowych relacji walutowych¹³. Zbieżne stanowisko prezentował także C. Fred Bergsten, podkreślając, że historycznie systemy walutowe cechowały się względną stabilnością w okresach dominacji jednej waluty – funta szterlinga w XIX w. oraz dolara amerykańskiego po drugiej wojnie światowej¹⁴.

W warunkach narastającej policentryzacji globalnego układu sił gospodarczych szczególnego znaczenia nabierają poglądy twórców teorii stabilności hegemonicznej na temat współpracy państw zajmujących kluczowe pozycje w światowej gospodarce, ukierunkowanej na podtrzymywanie stabilności systemu globalnego, w tym międzynarodowych relacji walutowych. Najczęściej przywoływane są w tym kontekście koncepcje Keohane, Eichengreena oraz Kindlebergera¹⁵. Pierwszy z nich argumentował, że ład w światowej polityce i gospodarce, a tym samym ich stabilność, zazwyczaj kształtowany jest przez jedną dominującą gospodarkę, a utrzymanie go wymaga ciągłości hegemonii, możliwej wyłącznie w warunkach współdziałania państw uczestniczących w systemie. Jednocześnie podkreślał,

12 B. Eichengreen, *Hegemonic...*

13 Tamże, s. 1.

14 C. F. Bergsten, *Toward a New International Economic Order: Selected Papers of C. Fred Bergsten, 1972–1974*, Lexington Books, Lexington 1975, s. 31: <<https://archive.org/details/towardnewinternao00oberg>> [dostęp: 16 II 2026].

15 R. O. Keohane, *After Hegemony. Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton University Press, Princeton 1984, s. 32; B. Eichengreen, *Hegemonic...*, s. 57; Ch. P. Kindleberger, *The World...*, s. 294.

że sedno tej teorii nie polega na zdolności silnych aktorów do narzucania określonych reżimów międzynarodowych, lecz na wypracowaniu reguł zbiorowego działania. W swoich badaniach analizował także, w jaki sposób korzyści płynące z hegemonicznej współpracy (*hegemonic cooperation*) mogą być podtrzymywane po osłabieniu lub upadku hegemonii¹⁶. Istotną rolę kooperacji międzynarodowej podkreślał również Eichengreen. Zauważał, że nawet w sytuacji dominacji jednego państwa system walutowy funkcjonował dzięki współpracy uczestniczących w nim krajów. Twierdził ponadto, że długookresowa stabilność międzynarodowego systemu walutowego wymaga nie tylko istnienia wiodącej potęgi gospodarczej, lecz przede wszystkim rozwiniętej współpracy międzynarodowej¹⁷. Kindleberger wskazywał, że skuteczna koordynacja międzynarodowa możliwa jest jedynie wtedy, gdy przewodzi jej państwo dysponujące odpowiednią siłą polityczną, ekonomiczną i monetarną¹⁸.

Odmienne stanowisko prezentowała Joanne Gowa, argumentując, że ani niewielka grupa państw o zbliżonym potencjale, ani organizacja międzynarodowa nie są w stanie zastąpić gotowości i możliwości państwa hegemonicznego do ponoszenia kosztów związanych z utrzymaniem systemu¹⁹. Mattias Vermeiren, analizując relacje między hegemonicznym układem sił a stabilnością walutową, wskazywał z kolei, że przejście od globalnego systemu walutowego opartego na hegemonii w okresie Bretton Woods do coraz bardziej wielobiegunowego porządku – symbolizowanego przez powstanie strefy euro oraz rosnącą rolę Chin – istotnie ograniczyło międzynarodową koordynację walutową oraz zarządzanie nierównowagami na rachunkach bieżących, co prowadziło do wzrostu niestabilności międzynarodowego systemu walutowego. Dodatkowo podkreślał, że deficyt na rachunku obrotów bieżących USA stanowi przejaw osłabienia ich hegemonii, wynikającego z rezygnacji z funkcji stabilizacyjnych na rzecz nadmiernej konsumpcji publicznej i prywatnej, która odbywa się kosztem inwestycji²⁰.

16 R. O. Keohane, *After Hegemony...*, s. 15–16, 31–32, 39, 49, 55, 141–150, 214–216.

17 B. Eichengreen, *Hegemonic...*, s. 57.

18 Ch. P. Kindleberger, *The World...*, s. 294.

19 J. Gowa, *Hegemons, IOs, and Markets: The Case of the Substitutions Account*, „International Organization” 1984, vol. 38, No. 4, s. 661–662.

20 M. Vermeiren, *Power and Imbalances in the Global Monetary System. A Comparative Capitalism Perspective*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2014, s. 7–8.

Otwarte pozostaje pytanie o przydatność teorii hegemonicznej stabilności międzynarodowego systemu walutowego w warunkach postępującej policentryzacji układu sił i rosnącego udziału członków BRICS oraz innych krajów rozwijających się w gospodarce światowej, a także realizowanej przez kraje rozwijające się strategii uniezależniania się od dolara amerykańskiego.

Dedolaryzacja – czyli ograniczanie roli dolara amerykańskiego w międzynarodowym systemie finansowym i handlu²¹ – często interpretowana jest jako potencjalne wyzwanie dla porządku międzynarodowego. W świetle teorii hegemonicznej stabilności zjawisko to można analizować jako symptom osłabienia hegemonii USA, ale też jako test trwałości zbudowanych wokół niej instytucji. Dedolaryzacja sygnalizuje spadek zdolności lub gotowości hegemonu do dostarczania dóbr publicznych. Ponadto odzwierciedla rosnącą multipolaryzację (powstanie nowych biegunów siły w Chinach, BRICS czy blokach regionalnych). Co istotne, układ hegemoniczny może prowadzić do odchodzenia uczestników systemu od dominującej waluty, co może wynikać z nadużywania władzy hegemonicznej (sankcji czy upolityczniania dolara).

Ekonomiczne i geopolityczne uwarunkowania dedolaryzacji

Dedolaryzacja w państwach BRICS jest złożonym, wielowymiarowym procesem, na który wpływają zarówno czynniki ekonomiczne, jak i geopolityczne. Znaczenie tego zjawiska rośnie szczególnie w obliczu nasilania się tendencji do multipolaryzowania się systemu międzynarodowego i geopolitycznych napięć z krajami zachodnimi. Dla członków BRICS dedolaryzacja wiąże się z dążeniem do większej autonomii gospodarczej i finansowej w obliczu dominacji USA²². Łączy ich krytyczne podejście do polityki pieniężnej amerykańskiej Rezerwy Federalnej, którą postrzegają jako źródło silnych wahań międzynarodowych przepływów kapitału oraz niestabilności kursów walutowych. Poszukiwaniu rozwiązań

21 J. J. Burke, *De-Dollarization*, „Academicus. International Scientific Journal” 2024, vol. 14, issue 30, s. 98: <<https://academicus.edu.al/nr30/Academicus-MMXXIV-30-098-111.pdf>> [dostęp: 16 II 2026].

22 D. C. Hananto, W. R. D. Astuti, *China's Dedollarization Policy through BRICS Cooperation in 2022–2023*, „Global Strategis” 2025, vol. 19, No. 1, s. 91–120.

pozwalających na uniezależnienie się od zdominowanej przez Stany Zjednoczone infrastruktury finansowej sprzyjają ponadto sankcje finansowe, napięcia między głównymi mocarstwami oraz rywalizacja technologiczna²³. Rozszerzenie BRICS o nowe kraje – Etiopię, Arabię Saudyjską, Iran, Egipt, Indonezję i Zjednoczone Emiraty Arabskie – zwiększa wpływy bloku w różnych regionach świata i wzmacnia jego potencjał do tworzenia nowych osi gospodarczych, które byłyby niezależne od zachodnich instytucji finansowych. Według analiz taka dywersyfikacja geograficzna wzmacnia możliwości prowadzenia dedolaryzacji poprzez zwiększenie liczby partnerów handlowych zainteresowanych transakcjami w walutach lokalnych lub alternatywnych systemach płatności²⁴.

Jednym z kluczowych czynników przyspieszających działania na rzecz dedolaryzacji w gospodarkach wschodzących były sankcje finansowe nakładane przez Stany Zjednoczone na wybrane państwa, co stanowiło przykład wykorzystywania dolara jako narzędzia presji, czyli broni finansowej (*dollar weaponisation*)²⁵. Było to przede wszystkim konsekwencją narastających napięć między państwami świata zachodniego a Chinami oraz wybuchu wojny w Ukrainie. W rezultacie nasiliły się procesy fragmentacji gospodarki globalnej, prowadzące do coraz wyraźniejszego podziału świata na rywalizujące bloki polityczno-gospodarcze²⁶. Bezprecedensowe sankcje finansowe nałożone na Rosję – w szczególności zamrożenie rezerw Banku Rosji oraz wykluczenie rosyjskich banków z systemu SWIFT i amerykańskiej sieci banków korespondentów skupionych w systemie CHIPS (Clearing House Interbank Payments System) – były silnym sygnałem

23 H. A. Khan, *Dedollarization: The Role of Expanded BRICS and the Global South*, Munich Personal RePEc Archive, Munich, 21 XII 2023 (MPRA Paper, 119544), s. 5: <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/119544/1/MPRA_paper_119544.pdf> [dostęp: 16 II 2026].

24 B. T. F. Lee, J. P. Sims, *The BRICS+ Expansion, Global Trade Dynamics, and the Dedollarization Phenomenon*, „Unnes Political Science Journal” 2024, vol. 8, No. 1, s. 19–29.

25 D. Skopiec, *Perspektywy dolara amerykańskiego jako dominującej waluty międzynarodowej*, „Bank i Kredyt” 2025, vol. 56, No. 5, s. 568.

26 *Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism*, International Monetary Fund, [b.m.w.], January 2023 (Staff Discussion Note, SDN/2023/001): <<https://www.imf.org/-/media/files/publications/sdn/2023/english/sdnea2023001.pdf>> [dostęp: 16 II 2026].

ostrzegawczym dla innych krajów wschodzących i przyczyniły się do zintensyfikowania działań na rzecz ograniczenia ich zależności od dolara amerykańskiego²⁷.

Daniel McDowell zauważa, że nadmierne wykorzystywanie sankcji prowadzi do stopniowego osłabienia zaufania do dolara jako kluczowej waluty rezerwowej i środka rozliczeniowego w handlu międzynarodowym²⁸. Tendencja ta nasiliła się wraz ze wzrostem liczby i zakresu sankcji finansowych nakładanych przez Stany Zjednoczone od początku XXI w.²⁹ W latach 2000–2020 liczba obowiązujących prezydenckich dekretych sankcyjnych zwiększyła się z 22 do 94³⁰, a liczba państw objętych restrykcjami wzrosła z 4 do 21. Jednocześnie sankcje koncentrowały się głównie na wąskiej grupie państw, takich jak Iran, Rosja, Korea Północna, Wenezuela oraz Syria³¹.

Tobias Pforr, Fabian Pape i Johannes Petry argumentują, że w wyniku polityki urzędującej od 2025 r. drugiej administracji Donalda Trumpa po raz pierwszy w historii dominacja dolara podważana jest jednocześnie we wszystkich trzech kluczowych wymiarach: 1. handlu i płatnościach międzynarodowych, 2. funkcji waluty rezerwowej i bezpiecznego aktywa, 3. roli globalnej waluty inwestycyjnej i finansującej³². Autorzy ci wskazują, że choć po globalnym kryzysie finansowym z lat 2007–2009 pojawiły się pierwsze pęknięcia w tym systemie (np. dedolaryzacja rezerw, alternatywne systemy płatnicze, wzrost znaczenia złota), to miały one charakter stopniowy i peryferyjny. Polityka Trumpa prowadzi zaś ich zdaniem do strukturalnego zerwania z dotychczasowym modelem amerykańskiej hegemonii finansowej. Masowe cła, gwałtowny wzrost deficytu budżetowego, podważanie niezależności Rezerwy Federalnej oraz erozja rządów prawa osłabiają zaufanie do USA jako stabilnego emitenta globalnej waluty. Skutkuje to spadkiem wartości dolara, wzrostem wrażliwości co do bezpieczeństwa

27 D. Skopiec, *Perspektywy...*, s. 568.

28 D. McDowell, *Bucking the Buck. US Financial Sanctions and the International Backlash against the Dollar*, Oxford University Press, Oxford 2023, s. 106–140.

29 D. Skopiec, *Perspektywy...*, s. 568.

30 D. Drezner, *The United States of Sanctions: The Use and Abuse of Economic Coercion*, „Foreign Affairs” 2021, vol. 100, No. 5, s. 142–154.

31 D. McDowell, *Bucking...*, s. 11–18.

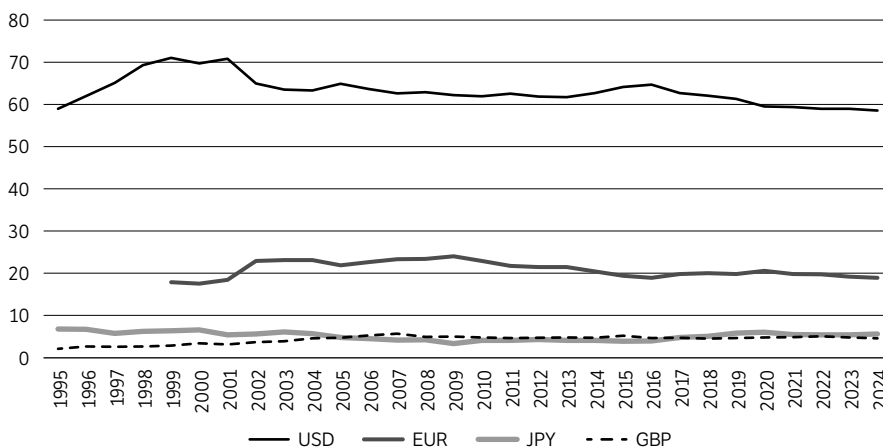
32 T. Pforr, F. Pape, J. Petry, *Dollar Diminished: The Unmaking of US Financial Hegemony under Trump*, „International Organization” 2025, No. 79, s. 124–126.

amerykańskich obligacji skarbowych oraz intensyfikacją poszukiwań alternatywnych rozwiązań przez inne państwa³³.

Dywersyfikacja rezerw dewizowych jako forma dedolaryzacji w państwach BRICS

Jednym z kluczowych wymiarów dedolaryzacji w państwach BRICS jest stopniowe ograniczanie udziału dolara amerykańskiego w oficjalnych rezerwach walutowych. Proces ten nasilił się szczególnie po 2014 r., wraz ze wzrostem liczby sankcji finansowych nakładanych przez Stany Zjednoczone i ich sojuszników, które ujawniły podatność rezerw denominowanych w dolarach na decyzje polityczne³⁴.

Dane COFER (wykresy 1–3) pokazują, że udział dolara w rezerwach pozostaje wysoki, ale ulega wahaniom. Ponadto widoczny jest wzrost udziału innych walut (np. euro i renminbi), co sugeruje, że procesy odchodzenia od dolara w różnych krajach są złożone i niejednorodne.

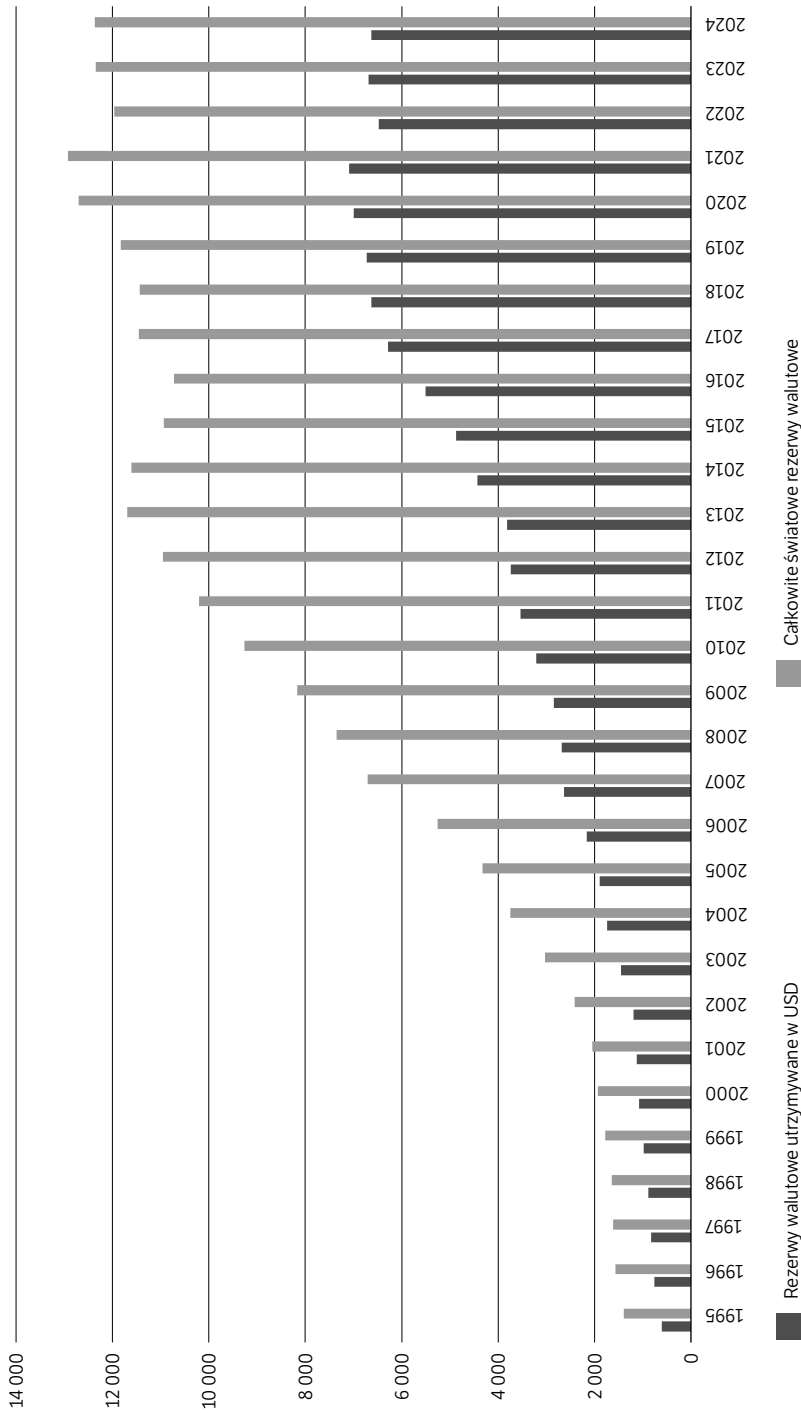

Wykres 1. Udział najważniejszych walut międzynarodowych w światowych sklasyfikowanych rezerwach walutowych (w %)

Źródło: oprac. własne na podstawie danych: *Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves*, „International Monetary Fund” [online], 2025 [dostęp: 16 II 2026]; <[https://data.imf.org/en/Data-Explorer?datasetUrn=IMF.STA:COFER\(7.0.1\)](https://data.imf.org/en/Data-Explorer?datasetUrn=IMF.STA:COFER(7.0.1))>

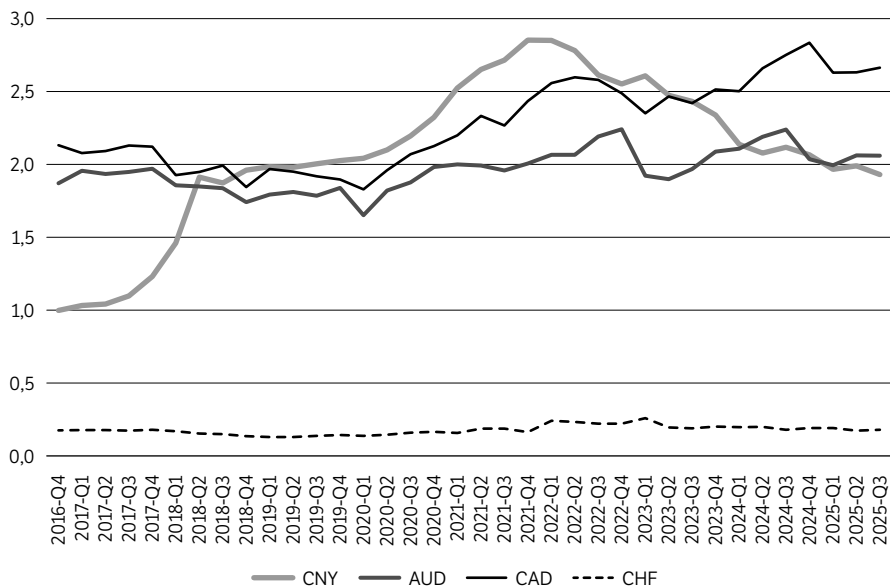
33 Tamże, s. 117–133.

34 K. H. Khan, I. Bastanifar, Z. Mohammadi, *Sanctioned and Speculated: The Currency Crisis Dilemma in BRICS Nations*, „Global Change, Peace & Security” 2025, vol. 36, issue 3, s. 18.

Wykres 2. Rezerwy walutowe banków centralnych utrzymywane w dolarach amerykańskich oraz całkowite światowe rezerwy walutowe (w mld dol.)

Źródło: oprac. własne na podstawie danych: *Currency Composition...*

Wykres 3. Udział najważniejszych alternatywnych walut rezerwowych w światowych sklasyfikowanych rezerwach walutowych (w %)

Źródło: oprac. własne na podstawie danych: *Currency Composition...*

Kraje takie jak Chiny i Rosja systematycznie zwiększały udział złota, renminbi oraz innych nieamerykańskich walut w swoich rezerwach, traktując je jako instrument dywersyfikacji ryzyka geopolitycznego. Poważna dywersyfikacja struktury rezerw dewizowych przeprowadzona została w Rosji. Udział dolara amerykańskiego w rezerwach tego państwa znacząco się zmniejszył – z 43 proc. w 2014 r. do 16,4 proc. w 2021. Szczególnie wyraźny był jednoczesny wzrost znaczenia renminbi, którego udział zwiększył się z poziomu bliskiego zeru do 13 proc. w tym samym okresie. W rezultacie Rosja stała się największym na świecie posiadaczem rezerw denominowanych w chińskiej walucie³⁵. Równocześnie istotnie zwiększono udział złota w jej strukturze rezerw (w 2021 r. osiągnął 21,7 proc.). Co więcej, jeszcze przed agresją

35 M. Shagina, *Western Financial Warfare and Russia's De-Dollarization Strategy. How Sanctions on Russia Might Reshape the Global Financial System*, Finnish Institute of International Affairs, Helsinki 2022 (FIIA Briefing Papier, 339), s. 3: <https://fiia.fi/wp-content/uploads/2022/05/bp339_western-financial-warfare-and-russias-de-dollarization-strategy.pdf> [dostęp: 16 II 2026].

na Ukrainę zdecydowana większość rosyjskiego złota przechowywanego za granicą została sprowadzona do kraju³⁶.

Opisany proces dedolaryzacji rezerw nie oznacza jednak całkowitego odejścia od dolara, lecz raczej jego względną deprecjację w strukturze rezerw. Wobec tego, że w dolarach przechowywane jest ok. 60 proc. światowych rezerw walutowych (wykres 1), globalny prymat amerykańskiej waluty wciąż jest niekwestionowany. Jak wskazują Niall Duggan, Juan Carlos Ladines Azalia i Marek Rewizorski, dedolaryzacja w BRICS ma charakter pragmatyczny – państwa dążą do zwiększenia odporności finansowej, a nie do nagłego zerwania z istniejącym porządkiem monetarnym³⁷. W praktyce oznacza to stopniowe wzmacnianie roli walut narodowych oraz złota jako aktywów rezerwowych przy jednoczesnym zachowaniu części rezerw w dolarze ze względu na jego płynność i globalną akceptowalność.

Dedolaryzacja w handlu zagranicznym krajów BRICS

Państwa BRICS coraz częściej zawierają dwustronne i wielostronne porozumienia umożliwiające rozliczenia handlowe w walutach lokalnych, z pominięciem dolara amerykańskiego. Szczególnie widoczne jest to w relacjach Chin z Rosją, Indiami czy Brazylią, gdzie rośnie udział renminbi, rubla i rupii w transakcjach surowcowych i przemysłowych³⁸.

Udział dolara w rozliczaniu chińskiego eksportu do Rosji uległ znacznemu ograniczeniu – z 90 proc. w 2013 r. do 50 proc. w 2020. Towarzyszył temu wzrost udziału renminbi. Jak zauważa Ireneusz Pszczółka, dalszy wzrost roli renminbi w latach 2022–2023 był skutkiem zwiększenia liczby i wartości rozliczeń handlowych między Rosją a Chinami prowadzonych w chińskiej walucie w następstwie sankcji nałożonych na Rosję oraz jej sektor bankowy po rozpoczęciu inwazji na Ukrainę w 2022 r.³⁹ Było to możliwe dzięki wcześniejszemu rozwojowi współpracy rosyjsko-chińskiej w obszarze bankowości korespondenckiej⁴⁰. Udział dolara w rozliczaniu chińskiego importu z Rosji spadł natomiast z 95 proc. w 2013 r. do 46 proc.

36 D. Skopiec, *Perspektywy...*, s. 569.

37 N. Duggan, J. C. Ladines Azalia, M. Rewizorski, *The Structural...*, s. 498–502.

38 K. H. Khan, I. Bastanifar, Z. Mohammadi, *Sanctioned...*, s. 2.

39 I. Pszczółka, *Znaczenie...*, s. 214.

40 D. McDowell, *Bucking...*, s. 140–155.

w 2020⁴¹. W tym przypadku jego miejsce w rozliczeniach zajęło euro, a nie waluty krajowe. Istotne zmiany zaszły również w relacjach handlowych między Rosją a Indiami. Udział dolara w rozliczeniach rosyjskiego eksportu do Indii zmniejszył się z 95 proc. w 2013 r. do 20 proc. w 2019 przy jednoczesnym wzroście znaczenia rozliczeń prowadzonych w rublach⁴².

Mimo nasilających się tendencji do odchodzenia krajów rozwijających się od rozliczania handlu w dolarach amerykańskich oraz spadku udziału Stanów Zjednoczonych w globalnym handlu dolar wciąż pozostaje kluczową walutą w światowych płatnościach⁴³. Zgodnie z danymi SWIFT jego udział w globalnych rozliczeniach płatniczych wzrósł z 32,6 proc. w maju 2012 r. do 46,8 proc. w listopadzie 2025. Dolar poprawiał swoją pozycję kosztem euro, którego udział w tym samym czasie wyraźnie zmalał – z 41,1 do 23,6 proc. (por. tabelę 1 i wykres 4)⁴⁴.

Ponadto należy zauważyć, że silna pozycja dolara w rozliczeniach surowcowych, w szczególności na rynku ropy naftowej, wciąż stanowi jeden z fundamentów globalnego systemu dolarowego. Obecnie dwa kluczowe światowe benchmarki – Brent notowany w Londynie oraz West Texas Intermediate w Nowym Jorku – wyceniane są w dolarach amerykańskich. Po szczycie państw BRICS w 2018 r. Chiny wprowadziły na Międzynarodowej Giełdzie Energii w Szanghaju kontrakty terminowe na ropę denominowane w renminbi, jednak skala ich obrotu pozostaje znacznie mniejsza niż w przypadku dominujących kontraktów światowych⁴⁵. Co więcej, najnowsze analizy wskazują, że działania zmierzające do ograniczenia roli dolara w fakturowaniu i rozliczaniu handlu ropą nie przynoszą jak dotąd wyraźnych rezultatów⁴⁶.

41 D. Skopiec, *Perspektywy...*, s. 569.

42 Tamże.

43 I. Pszczółka, *Znaczenie...*, s. 214.

44 *RMB Tracker. Monthly Reporting and Statistics on Renminbi (RMB) Progress towards Becoming an International Currency*, SWIFT, [b.m.w.], December 2025: <https://www.swift.com/sites/default/files/files/rmb-tracker_december-2025.pdf> [dostęp: 16 II 2026].

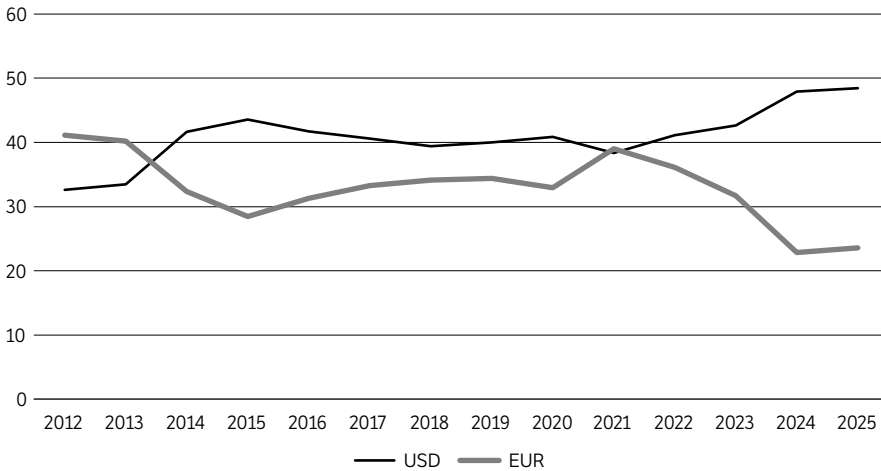
45 D. Skopiec, *Perspektywy...*, s. 569.

46 E. Boz [i in.], *Patterns of Invoicing Currency in Global Trade in a Fragmenting World Economy*, International Monetary Fund, 2025 (Working Paper, WP/25/178), s. 8: <<https://www.imf.org/-/media/files/publications/wp/2025/english/wpia2025178-source-pdf.pdf>> [dostęp: 16 II 2026].

Tabela 1. Udział najważniejszych walut w rozliczaniu transakcji handlowych na świecie w latach 2012–2025 (dane za maj danego roku, w %)

Rok	Waluta				
	dolar amerykański	euro	jen japoński	funt szterling	renminbi chiński
2012	32,64	41,12	2,40	8,93	0,53
2013	33,48	40,17	2,56	8,55	0,84
2014	41,63	32,35	2,21	8,27	1,47
2015	43,57	28,48	2,88	8,68	2,34
2016	41,68	31,31	3,16	7,87	1,90
2017	40,58	33,30	3,11	7,08	1,61
2018	39,40	34,14	3,54	7,45	1,88
2019	40,00	34,42	3,18	6,66	1,95
2020	40,88	32,91	3,53	6,75	1,79
2021	38,35	39,03	3,02	5,78	1,90
2022	41,13	36,11	2,71	6,26	2,15
2023	42,60	31,70	3,11	6,47	2,54
2024	47,89	22,85	3,61	6,84	4,47
2025	48,46	23,56	3,70	7,06	2,89

Źródło: RMB Tracker. Monthly Reporting and Statistics on Renminbi (RMB) Progress towards Becoming an International Currency, SWIFT, [b.m.w.], June 2023; -<https://www.swift.com/swift-resource/252053/download> - [ostatp: 16 II 2026]; RMB Tracker. Monthly Reporting and Statistics on Renminbi (RMB) Progress towards Becoming an International Currency, SWIFT, [b.m.w.], June 2025; -<https://www.swift.com/swift-resource/252431/download> - [ostatp: 16 II 2026]

Wykres 4. Udział dolara amerykańskiego i euro w światowych płatnościach w latach 2012–2025 (w %)

Źródło: oprac. własne na podstawie danych z tabeli 1

Należy podkreślić, że proces dedolaryzacji handlu w państwach BRICS ma charakter strategiczny i jest odpowiedzią na ryzyko sankcyjne oraz koszty transakcyjne związane z rozliczeniami dolarowymi. Jednocześnie, jak podkreślają Kashif Hasan Khan, Iman Bastanifar i Zahra Mohammadi, dedolaryzacja handlu napotyka istotne bariery strukturalne, takie jak ograniczona wymienialność niektórych walut, brak płynnych rynków finansowych oraz asymetria handlowa między państwami BRICS⁴⁷. W rezultacie dedolaryzacja postępuje nierównomiernie i ma charakter sektorowy, obejmując przede wszystkim handel surowcami energetycznymi i wybranymi towarami strategicznymi.

Dedolaryzacja w obszarze finansowym

Budowanie alternatywnych systemów płatniczych

Istotnym filarem dedolaryzacji międzynarodowego systemu monetarnego i finansowego jest rozwój alternatywnych systemów płatniczych, obejmujących wymianę informacji oraz transfer wartości pieniężnych. Systemy tworzone przez kraje BRICS mają ograniczyć zależność od zachodniej infra-

47 K. H. Khan, I. Bastanifar, Z. Mohammadi, *Sanctioned...*, s. 18.

struktury finansowej, w szczególności od SWIFT⁴⁸. Zarówno Rosja, jak i Chiny stworzyły własne systemy stanowiące alternatywę dla sieci SWIFT oraz tradycyjnych relacji korespondenckich z amerykańskimi bankami⁴⁹. Rosja utworzyła w 2014 r. System Przekazywania Wiadomości Finansowych (The System for Transfer of Financial Message), co było odpowiedzią na pierwsze zachodnie sankcje po aneksji Krymu. System opracowany przez Bank Rosji jako krajowa alternatywa dla SWIFT umożliwia rozliczenia transgraniczne poza kontrolą instytucji zachodnich⁵⁰. Chiny z kolei uruchomiły w 2015 r. Transgraniczny System Płatności Międzybankowych (Cross-Border Interbank Payment System – CIPS), który miał stanowić alternatywę zarówno dla odpowiedzialnego za wymianę komunikatów płatniczych SWIFT, jak i dla służącego do rozliczania przepływów finansowych systemu CHIPS⁵¹. CIPS obsługuje transakcje denominowane w renminbi, a zaprojektowany został jako narzędzie wspierające internacjonalizację chińskiej waluty⁵². Jednym z jego istotnych ograniczeń pozostaje jednak to, że uczestnicy pośredni nadal muszą korzystać z infrastruktury SWIFT do przekazywania informacji⁵³. Mimo tego od momentu uruchomienia systemu systematycznie rośnie zarówno liczba, jak i wartość realizowanych za jego pośrednictwem transakcji – w IV kwartale 2024 r. rozliczono w nim niemal 2 mln operacji o łącznej wartości 6 bln dol.⁵⁴

Na poziomie wielostronnym państwa BRICS podejmują działania na rzecz integracji krajowych systemów płatniczych oraz stworzenia wspólnej platformy rozliczeniowej, która umożliwiłaby im dokonywanie transakcji między sobą bez konieczności przeliczania lokalnych walut na dolary,

48 Tamże.

49 E. S. Prasad, *The Future of Money. How the Digital Revolution Is Transforming Currencies and Finance*, Harvard University Press, Cambridge–London 2021.

50 Y. Chen, *The Impact of Russia's „De Dollarization” on the International Status of the US Dollar*, „Academic Journal of Business & Management” 2023, vol. 5, issue 2, s. 17–21.

51 D. Skopiec, *Perspektywy...*, s. 569.

52 A. Nölke, *The Weaponization of Global Payment Infrastructures: A Strategic Dilemma*, Leibniz Institute for Financial Research SAFE, [b.m.w.] 2022 (SAFE White Paper, 89): <https://safe-frankfurt.de/fileadmin/user_upload/editor_common/Policy_Center/SAFE_White_Paper_89.pdf> [dostęp: 16 II 2026].

53 D. Skopiec, *Perspektywy...*, s. 569.

54 *The International Role of the Euro*, European Central Bank, Frankfurt am Main 2025: <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ire/ecb.ire202506.en.pdf>> [dostęp: 16 II 2026].

często określanej roboczo jako BRICS Pay. Celem tych inicjatyw jest nie tylko zwiększenie odporności na sankcje, lecz także stworzenie infrastruktury sprzyjającej rozliczeniom w walutach lokalnych. Jak podkreślają Suhayla Khalil Viana de Castro i Anabela Rodrigues Santiago, rozwój alternatywnych systemów płatniczych stanowi jeden z najbardziej zaawansowanych elementów instytucjonalnej transformacji architektury finansowej BRICS⁵⁵.

Nowy Bank Rozwoju jako inicjatywa BRICS na rzecz dedolaryzacji

Ważną rolę w procesie dedolaryzacji krajów BRICS odgrywa założony w 2014 r. Nowy Bank Rozwoju (New Development Bank – NDB)⁵⁶. Celem jego działalności jest finansowanie projektów infrastrukturalnych i rozwojowych w krajach rozwijających się z wykorzystaniem walut lokalnych. Promuje przy tym zasadę równości głosów państw członkowskich⁵⁷. NDB stopniowo zwiększa udział finansowania denominowanego w walutach krajowych, co ogranicza ekspozycję pożyczkobiorców na ryzyko kursowe i zmniejsza zależność od dolara amerykańskiego⁵⁸. Jest to alternatywa dla Banku Światowego i Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW), które zdominowane są przez kraje zachodnie.

Fundusz Walutowy BRICS

Drugim z kluczowych instrumentów dedolaryzacji w ramach współpracy BRICS jest Contingent Reserve Arrangement (CRA), nazywany Funduszem Walutowym BRICS. Ustanowiony został w 2014 r. jako mechanizm wsparcia płynnościowego dla państw członkowskich w przypadku krótkoterminowych kryzysów bilansu płatniczego. CRA stanowi alternatywę wobec tradycyjnych mechanizmów stabilizacyjnych MFW, w przypadku których warunkowość i dominacja państw zachodnich były przedmiotem długotrwałej krytyki ze strony krajów globalnego Południa⁵⁹. Celem CRA nie jest zastąpienie MFW, lecz stworzenie regionalnej sieci bezpieczeństwa finansowego, która będzie umożliwiać szybki dostęp do rezerw walutowych bez ko-

55 S. Kh. Viana de Castro, A. Rodrigues Santiago, *The Evolution...*, s. 11.

56 Tamże, s. 6.

57 P. K. Mahanand, A. Naik, *The BRICS Currency Agenda: Towards De-Dollarization and a New Global Financial Order*, „International Journal of Political Science and Governance” 2025, vol. 7, issue 9, s. 121–122.

58 N. Duggan, J. C. Ladines Azalia, M. Rewizorski, *The Structural...*, s. 502–505.

59 S. Kh. Viana de Castro, A. Rodrigues Santiago, *The Evolution...*, s. 6.

nieczności podporządkowania się restrykcyjnym warunkom politycznym. Mechanizm ten ma charakter prewencyjny i stabilizacyjny – jego zadaniem jest ograniczanie ryzyka kryzysów walutowych oraz zwiększenie odporności gospodarek BRICS na szoki zewnętrzne, w tym odpływ kapitału i presję spekulacyjną⁶⁰. Choć CRA nie funkcjonuje jako pełnoprawny fundusz walutowy w sensie instytucjonalnym, jego znaczenie symboliczne i polityczne jest istotne. Stanowi element szerszej strategii ograniczania zależności od dolara amerykańskiego oraz instytucji Bretton Woods, wzmacniając finansową autonomię państw BRICS i ich zdolność do koordynacji makroekonomicznej⁶¹.

Wspólna waluta BRICS i inicjatywy cyfrowe

Kolejnymi ważnymi inicjatywami na rzecz dedolaryzacji są dyskusje dotyczące stworzenia wspólnej waluty BRICS oraz rozwój cyfrowych rozwiązań wspierających rozliczenia transgraniczne. Koncepcja wspólnej waluty pojawia się w debatach akademickich i politycznych jako potencjalna odpowiedź na dominację dolara w handlu międzynarodowym oraz systemie rezerw walutowych⁶². Projekt ten napotyka jednak poważne bariery strukturalne. Państwa BRICS charakteryzują bardzo różne poziomy rozwoju gospodarczego, systemy finansowe, reżimy kursowe i priorytety polityki makroekonomicznej. Brak unii fiskalnej, wspólnego banku centralnego oraz jednolitych mechanizmów koordynowania polityki pieniężnej sprawia, że wprowadzenie jednej waluty byłoby obecnie wysoce problematyczne⁶³. Ważny punkt odniesienia mogą tu stanowić doświadczenia strefy euro, które pokazują, że nawet przy wysokim stopniu integracji gospodarczej i instytucjonalnej budowa trwałej unii walutowej wymaga głębokiej konwergencji oraz silnych mechanizmów koordynacji fiskalnej⁶⁴, co podkreśla skalę wyzwań stojących przed państwami BRICS.

60 K. H. Khan, I. Bastanifar, Z. Mohammadi, *Sanctioned...*, s. 17.

61 S. Kh. Viana de Castro, A. Rodrigues Santiago, *The Evolution...*, s. 11.

62 Tamże, s. 9.

63 K. H. Khan, I. Bastanifar, Z. Mohammadi, *Sanctioned...*, s. 18; S. Kh. Viana de Castro, A. Rodrigues Santiago, *The Evolution...*, s. 11.

64 K. Twarowska-Mól, *Integracja ekonomiczna krajów rozwiniętych gospodarczo na przykładzie Unii Europejskiej*, [w:] *Procesy regionalnej integracji ekonomicznej w gospodarce globalnej*, red. P. Pasierbiak, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2025, s. 130.

W praktyce większe znaczenie zyskują inicjatywy cyfrowe, w tym rozwój cyfrowych walut banków centralnych (Central Bank Digital Currency) oraz platform rozliczeń transgranicznych. Chiny, Rosja i Indie intensywnie pracują nad cyfrowymi wersjami swoich walut, traktując je jako narzędzie zwiększania suwerenności monetarnej i ograniczania zależności od systemów zachodnich, takich jak SWIFT⁶⁵. Szczególną rolę odgrywa tu koncepcja stworzenia wspólnej infrastruktury rozliczeniowej BRICS, umożliwiającej bezpośrednie transakcje międzybankowe w walutach krajowych. Rozwój cyfrowych form pieniądza wpisuje się w szerszą strategię dedolaryzacyjną, której celem nie jest natychmiastowe zastąpienie dolara, lecz stopniowe zwiększanie autonomii finansowej państw BRICS oraz ograniczenie podatności na sankcje i szoki zewnętrzne⁶⁶.

Wpływ dedolaryzacji BRICS na przyszłość globalnej architektury finansowej

Koalicja BRICS odgrywa coraz istotniejszą rolę w procesie przekształcania globalnej architektury finansowej, dążąc do ograniczenia dominacji dolara amerykańskiego oraz budowy bardziej multipolarnego ładu monetarnego.

Postępująca dedolaryzacja wiąże się z istotnymi wyzwaniami. Fragmentaryzacja globalnego systemu finansowego może prowadzić do wzrostu kosztów transakcyjnych, większej zmienności kursowej oraz pogłębienia nierównowag między poszczególnymi blokami gospodarczymi. W takim kontekście globalna architektura finansowa ewoluuje w kierunku bardziej złożonego, sieciowego układu, w którym współlistnieją różne waluty, systemy rozliczeń i ośrodki decyzyjne. Jak zauważają Pforr, Pape i Petry, świat wchodzi w fazę finansowego *interregnum*, charakteryzującą się osłabieniem dotychczasowej hegemonii dolara, lecz bez wyłonienia się nowego dominującego pieniądza⁶⁷.

W długim horyzoncie czasowym tempo i zakres dedolaryzacji będą zależęć od stabilności makroekonomicznej państw BRICS i ich zdolności do pogłębiania współpracy instytucjonalnej oraz od reakcji pozostałych

65 S. Kh. Viana de Castro, A. Rodrigues Santiago, *The Evolution...*, s. 10.

66 K. H. Khan, I. Bastanifar, Z. Mohammadi, *Sanctioned...*, s. 18.

67 T. Pforr, F. Pape, J. Petry, *Dollar...*, s. 126–128.

uczestników systemu międzynarodowego. Jak podkreśla Haider A. Khan, rozszerzanie formatu BRICS oraz rosnące zaangażowanie państw globalnego Południa mogą wzmacniać te tendencje, jednak pełne zastąpienie dolara wciąż jest mało prawdopodobne⁶⁸. Jako bardziej realny scenariusz jawi się stopniowa transformacja globalnego porządku finansowego w kierunku większej wielobiegunowości i zróżnicowania mechanizmów rozliczeniowych.

Podsumowanie

Analiza procesów dedolaryzacji w państwach BRICS pozwala stwierdzić, że mamy do czynienia nie z gwałtownym przełomem w globalnym porządku monetarnym, lecz z ewolucyjną i wielowymiarową transformacją współczesnej architektury finansów międzynarodowych. Z perspektywy teorii stabilności hegemonicznej obserwowane zmiany nie oznaczają upadku dominacji dolara, lecz raczej stopniowe osłabienie jego wyłącznej pozycji w warunkach narastającej wielobiegunowości gospodarczej i politycznej.

Odnosząc się do pierwszego pytania badawczego, należy podkreślić, że państwa BRICS wykorzystują szeroki wachlarz instrumentów dedolaryzacyjnych, obejmujących przede wszystkim rozliczenia handlowe w walutach lokalnych, bilateralne linie *swapowe* między bankami centralnymi, rozwój krajowych i regionalnych systemów płatniczych oraz działalność instytucjonalną Nowego Banku Rozwoju. Szczególną rolę odgrywają tu Chiny, które poprzez umiędzynarodowienie renminbi, rozbudowę sieci *swapowej* oraz promocję rozliczeń w walucie krajowej stopniowo ograniczają znaczenie dolara w wymianie z partnerami handlowymi. Skala tych działań pozostaje jednak ograniczona – brak pełnej wymienialności walut, niska płynność rynków finansowych części państw BRICS oraz niewystarczający poziom zaufania międzynarodowego sprawiają, że dedolaryzacja ma charakter selektywny i sektorowy, a nie systemowy.

Odpowiadając na drugie pytanie badawcze, należy wskazać, że procesy dedolaryzacji wpływają na funkcjonowanie kluczowych elementów globalnej architektury finansowej przede wszystkim poprzez częściową fragmentaryzację systemów płatniczych oraz dywersyfikację kanałów rozliczeń

68 H. A. Khan, *Dedollarization...*, s. 9.

międzynarodowych. Rozwój alternatywnych mechanizmów, takich jak BRICS Pay czy bilateralne systemy *clearingowe*, ogranicza zależność od infrastruktury zdominowanej przez Zachód, lecz nie prowadzi do jej pełnego zastąpienia. Rynki walutowe pozostają zdominowane przez dolara, a międzynarodowe instytucje finansowe – mimo pojawienia się nowych podmiotów, takich jak NDB – nadal opierają się na regułach i zasobach kształtowanych przez gospodarki rozwinięte. W rezultacie mamy do czynienia raczej z procesem adaptacji i uzupełniania istniejącego ładu niż z jego radykalną transformacją.

W odniesieniu do trzeciego pytania badawczego należy podkreślić, że postępująca dedolaryzacja niesie zarówno potencjalne korzyści, jak i ryzyka dla stabilności globalnego systemu finansowego. Z jednej strony sprzyja dywersyfikacji źródeł finansowania, ogranicza podatność części państw na sankcje finansowe i wzmacnia autonomię gospodarczą krajów rozwijających się. Z drugiej natomiast zwiększa fragmentację rynków, podnosi koszty transakcyjne i może generować większą zmienność kursową. W perspektywach średnio- i długookresowej dolar pozostaje jednak kluczową walutą rezerwową świata, co potwierdzają zarówno jego dominacja w strukturze rezerw walutowych, jak i centralna rola amerykańskiej gospodarki w globalnych przepływach kapitałowych. Teza teorii stabilności hegemonicznej zachowuje zatem aktualność: brak alternatywnego hegemonu zdolnego zapewnić globalne dobra publiczne sprawia, że system międzynarodowy nadal opiera się na dolarze jako głównym filarze stabilności.

Podsumowując, należy stwierdzić, że procesy dedolaryzacji realizowane przez państwa BRICS prowadzą do stopniowej ewolucji, a nie rewolucji w międzynarodowej architekturze finansowej. Wzmacniają one tendencje do dywersyfikacji walutowej, rozwoju alternatywnych instytucji finansowych i większej regionalizacji przepływów kapitałowych, jednak w perspektywie średnioterminowej nie stanowią realnego zagrożenia dla dominującej pozycji dolara. Tym samym potwierdzona zostaje hipoteza zakładająca, że dedolaryzacja w wydaniu BRICS ma charakter ewolucyjny i adaptacyjny, a nie systemowo rewolucyjny.

Bibliografia

- Bergsten C. F., *Toward a New International Economic Order: Selected Papers of C. Fred Bergsten, 1972–1974*, Lexington Books, Lexington 1975: <<https://archive.org/details/towardnewinternao000oberg>> [dostęp: 16 II 2026].
- Bogulebska J., *Międzynarodowa koordynacja polityk gospodarczych w warunkach kryzysu finansowego i nierównowag globalnych*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica” 2015, nr 6 (317).
- Boz E., Bruggen A., Casas C., Georgiadis G., Gopinath G., Mehl A., *Patterns of Invoicing Currency in Global Trade in a Fragmenting World Economy*, International Monetary Fund, 2025 (Working Paper, WP/25/178): <<https://www.imf.org/-/media/files/publications/wp/2025/english/wpiea2025178-source-pdf.pdf>> [dostęp: 16 II 2026].
- BRICS Data, „BRICS Brasil 2025” [online], 20 I 2025 [dostęp: 5 XII 2025]: <<https://brics.br/en/about-the-brics/brics-data>>.
- BRICS Previous Summits, „BRICS Brasil 2025” [online], 20 I 2025 [dostęp: 5 XII 2025]: <<https://brics.br/en/about-the-brics/brics-previous-summits>>.
- Burke J. J., *De-Dollarization*, „Academicus. International Scientific Journal” 2024, vol. 14, issue 30: <<https://academicus.edu.al/nr30/Academicus-MMXXIV-30-098-111.pdf>> [dostęp: 16 II 2026].
- Chen Y., *The Impact of Russia's „De Dollarization” on the International Status of the US Dollar*, „Academic Journal of Business & Management” 2023, vol. 5, issue 2.
- Cooperation under Anarchy*, ed. K. Oye, Princeton University Press, Princeton 1986.
- Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves*, „International Monetary Fund” [online], 2025 [dostęp: 16 II 2026]: <[https://data.imf.org/en/Data-Explorer?datasetUrn=IMESTA:COFER\(7.0.1\)](https://data.imf.org/en/Data-Explorer?datasetUrn=IMESTA:COFER(7.0.1))>.
- Drezner D., *The United States of Sanctions: The Use and Abuse of Economic Coercion*, „Foreign Affairs” 2021, vol. 100, No. 5.
- Duggan N., Ladines Azalia J. C., Rewizorski M., *The Structural Power of the BRICS (Brazil, Russia, India, China and South Africa) in Multilateral Development Finance: A Case Study of the New Development Bank*, „International Political Science Review” 2022, vol. 43, issue 4.
- Eichengreen B., *Hegemonic Stability Theories of the International Monetary System*, National Bureau of Economic Research, Cambridge 1987 (Working Paper, 2193): <<https://scispace.com/pdf/hegemonic-stability-theories-of-the-international-monetary-3ja2r74ysa.pdf>> [dostęp: 16 II 2026].
- Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism*, International Monetary Fund, [b.m.w.], January 2023 (Staff Discussion Note, SDN/2023/001): <<https://www.imf.org/-/media/files/publications/sdn/2023/english/sdnea2023001.pdf>> [dostęp: 16 II 2026].
- Gourinchas P.-O., Rey H., Sauzet M., *The International Monetary and Financial System*, National Bureau of Economic Research, Cambridge 2019 (Working

- Paper, 25782): <https://www.nber.org/system/files/working_papers/w25782/w25782.pdf> [dostęp: 16 II 2026].
- Gowa J., *Hegemons, IOs, and Markets: The Case of the Substitutions Account*, „International Organization” 1984, vol. 38, No. 4.
- Hananto D. C., Astuti W. R. D., *China’s Dedollarization Policy through BRICS Cooperation in 2022–2023*, „Global Strategis” 2025, vol. 19, No. 1.
- Hartmann P., *Currency Competition and Foreign Exchange Markets. The Dollar, the Yen and the Euro*, Cambridge University Press, Cambridge 2003.
- The International Role of the Euro*, European Central Bank, Frankfurt am Main 2025: <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ire/ecb.ire202506.en.pdf>> [dostęp: 16 II 2026].
- Keohane R. O., *After Hegemony. Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton University Press, Princeton 1984.
- Keohane R. O., *Inflation and the Decline of American Power*, [w:] *The Political Economy of International and Domestic Monetary Relations*, ed. R. Lombra, W. Witte, Iowa State, Ames 1982.
- Khan H. A., *Dedollarization: The Role of Expanded BRICS and the Global South*, Munich Personal RePEc Archive, Munich, 21 XII 2023 (MPRA Paper, 119544): <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/119544/1/MPRA_paper_119544.pdf> [dostęp: 16 II 2026].
- Khan K. H., Bastanifar I., Mohammadi Z., *Sanctioned and Speculated: The Currency Crisis Dilemma in BRICS Nations*, „Global Change, Peace & Security” 2025, vol. 36, issue 3.
- Kindleberger Ch. P., *The World in Depression. 1929–1939*, University of California Press, Berkeley–Los Angeles 1973.
- Lee B. T. F., Sims J. P., *The BRICS+ Expansion, Global Trade Dynamics, and the De-dollarization Phenomenon*, „Unnes Political Science Journal” 2024, vol. 8, No. 1.
- Mahanand P. K., Naik A., *The BRICS Currency Agenda: Towards De-Dollarization and a New Global Financial Order*, „International Journal of Political Science and Governance” 2025, vol. 7, issue 9.
- McDowell D., *Bucking the Buck. US Financial Sanctions and the International Backlash against the Dollar*, Oxford University Press, Oxford 2023.
- Nölke A., *The Weaponization of Global Payment Infrastructures: A Strategic Dilemma*, Leibniz Institute for Financial Research SAFE, [b.m.w.] 2022 (SAFE White Paper, 89): <https://safe-frankfurt.de/fileadmin/user_upload/editor_common/Policy_Center/SAFE_White_Paper_89.pdf> [dostęp: 16 II 2026].
- Odell J., *Bretton Woods and International Political Disintegration: Implications for Monetary Diplomacy*, [w:] *The Political Economy of International and Domestic Monetary Relations*, ed. R. Lombra, W. Witte, Iowa State, Ames 1982.
- Oye K., *The Sterling-Dollar-Franc Triangle: Monetary Diplomacy 1929–1937*, [w:] *Cooperation under Anarchy*, ed. K. Oye, Princeton University Press, Princeton 1986.
- Pfarr T., Pape F., Petry J., *Dollar Diminished: The Unmaking of US Financial Hegemony under Trump*, „International Organization” 2025, No. 79.

- The Political Economy of International and Domestic Monetary Relations*, ed. R. Lombra, W. Witte, Iowa State, Ames 1982.
- Prasad E. S., *The Future of Money. How the Digital Revolution Is Transforming Currencies and Finance*, Harvard University Press, Cambridge–London 2021.
- Procesy regionalnej integracji ekonomicznej w gospodarce globalnej, red. P. Pasierbiak, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2025.
- Pszczółka I., *Znaczenie dolara amerykańskiego jako waluty kluczowej w międzynarodowym systemie walutowym*, „Optimum. Economic studies” 2023, nr 4 (114).
- RMB Tracker. *Monthly Reporting and Statistics on Renminbi (RMB) Progress towards Becoming an International Currency*, SWIFT, [b.m.w.], June 2016.
- RMB Tracker. *Monthly Reporting and Statistics on Renminbi (RMB) Progress towards Becoming an International Currency*, SWIFT, [b.m.w.], June 2023: <<https://www.swift.com/swift-resource/252053/download>> [dostęp: 16 II 2026].
- RMB Tracker. *Monthly Reporting and Statistics on Renminbi (RMB) Progress towards Becoming an International Currency*, SWIFT, [b.m.w.], June 2025: <<https://www.swift.com/swift-resource/252431/download>> [dostęp: 16 II 2026].
- RMB Tracker. *Monthly Reporting and Statistics on Renminbi (RMB) Progress towards Becoming an International Currency*, SWIFT, [b.m.w.], December 2025: <https://www.swift.com/sites/default/files/files/rmb-tracker_december-2025.pdf> [dostęp: 16 II 2026].
- Shagina M., *Western Financial Warfare and Russia's De-Dollarization Strategy. How Sanctions on Russia Might Reshape the Global Financial System*, Finnish Institute of International Affairs, Helsinki 2022 (FIIA Briefing Papier, 339): <https://fiia.fi/wp-content/uploads/2022/05/bp339_western-financial-warfare-and-russias-de-dollarization-strategy.pdf> [dostęp: 16 II 2026].
- Skopiec D., *Perspektywy dolara amerykańskiego jako dominującej waluty międzynarodowej*, „Bank i Kredyt” 2025, vol. 56, No. 5.
- Stein A. A., *The Hegemon's Dilemma: Great Britain, the United States, and the International Economic Order*, „International Organization” 1984, vol. 38, No. 2.
- Twarowska-Mól K., *Integracja ekonomiczna krajów rozwiniętych gospodarczo na przykładzie Unii Europejskiej*, [w:] *Procesy regionalnej integracji ekonomicznej w gospodarce globalnej*, red. P. Pasierbiak, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2025.
- Vermeiren M., *Power and Imbalances in the Global Monetary System. A Comparative Capitalism Perspective*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2014.
- Viana de Castro S. Kh., Rodrigues Santiago A., *The Evolution of Financial Architecture Supporting the BRICS: Reshaping the Global Financial Order?*, „Frontiers in Political Science” 2025, vol. 7, art. 16v57108: <<https://public-pages-files-2025.frontiersin.org/journals/political-science/articles/10.3389/fpos.2025.1657108/pdf>> [dostęp: 16 II 2026].